Trafikutskottets betänkande

1980/81:9

om vissa åtgärder på teleområdet (prop. 1980/81:66)

Propositionen

I proposition 1980/81:66 föreslår regeringen (kommunikationsdepartementet) riksdagen att

1. godkänna den av föredragande departementschefen förordade inriktningen av televerkets verksamhet,
2. godkänna den av föredragande departementschefen förordade handläggningsordningen för vissa provnings- och tillståndsärenden inom televerket,
3. godkänna att televerkets larmdivision överförs till bolagsform,
4. medge att televerket får disponera en rörlig kredit i riksgäldskontoret intill ett belopp av högst 800 milj. kr. för finansiering av vissa abonnentutrustningar,
5. godkänna inrättandet av Teleinvest AB,
6. godkänna att televerkets verkstadsrörelse samordnas och överförs till bolagsform.

I propositionen redogörs för de förändringar av kundernas efterfrågan och konkurrensförhållandena på telekommunikationsområdet som den tekniska utvecklingen ger upphov till. Televerket föreslås få bättre möjligheter att handla marknadsmässigt genom en ökad ekonomisk handlingsfrihet. Televerket bör få disponera en särskild rörlig kredit i riksgäldskontoret om högst 800 milj. kr. för finansiering av elektroniska abonnentväxlar, telex-, telefax- och teletexapparater. Därigenom kan önskemålen från televerkets kunder om flexiblare betalningsvillkor för sådana utrustningar tillgodoses. Televerket bör, inom de ramar som fastställs av statsmakterna, också ges möjligheter till en ökad flexibilitet t.ex. i fråga om samarbete med andra företag på teleområdet. I detta syfte föreslås att ett av televerket helägt dotterbolag, Teleinvest AB, inrättas. Bolaget skall i huvudsak förvalta aktierna i televerkets dotterbolag.

Vidare föreslås att televerkets verkstadsrörelse samordnas i samband med övergången till elektroniktillverkning. Televerkets industridivision, Teli, och televerkets dotterbolag Telefabrikation AB, Tefab, bör därvid efter viss övergångstid sammanföras i ett gemensamt bolag. Även televerkets larmdivision föreslås, närmast av konkurrensskäl, överföras till bolagsform.

I propositionen konstateras att en rad starka skäl talar för att televerket på olika sätt bör ges möjligheter att effektivt bidra till introduktionen av ny, modern informationsteknik. Televerket bör därvid i ökad utsträckning verka i fri konkurrens med privata leverantörer.

I propositionen redovisas också en i vissa avseenden ny inriktning av televerkets policy när det gäller vilka utrustningar som får anslutas till telenätet. Privata leverantörer kommer därigenom att få ökade möjligheter att tillhandahålla abonnentutrustningar vid sidan av televerket. Vidare framhålls betydelsen av att klart skilja televerkets myndighetsuppgifter från affärsverksamheten. En ny handläggningsordning för ärenden rörande provning och godkännande av abonnentutrustningar för anslutning till telenätet bör därför införas.

Motionerna

I motion 1980/81:146 av Olle Wästberg i Stockholm (fp) yrkas

1. att riksdagen, med avslag på propositionen i motsvarande delar, av regeringen begär förslag om

a) att företag som verkar inom den konkurrensutsatta sektorn ägarmässigt skiljs från televerket,

b) att abonnentväxlar, linjetagare, telefonistutrustning, terminaler och växlar till telexnätet samt modemer inte inkluderas i televerkets monopolområde,

c) att försäljning av tjänster och apparater inom teletex och telefax förs till ett utanför televerket liggande speciellt företag,

2. att riksdagen avslår förslaget om en löpande kredit hos riksgäldskontoret för televerket.

I motion 1980/81:151 av Sven Aspling m. fl. (s) yrkas

1. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om riskerna med en ökad privatisering,

2. att riksdagen beslutar avslå regeringens förslag att föra över televerkets industriverksamhet (Teli) i bolagsform.

I motion 1980/81:152 av Lilly Hansson m. fl. (s) yrkas att riksdagen beslutar

1. att avslå regeringens förslag att föra över Teli i bolagsform,

2. att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om Tefab i Skellefteå.

I motion 1980/81:153 av Lars-Åke Larsson m. fl. (s) yrkas att riksdagen beslutar

1. avslå regeringens förslag att föra över Teli i bolagsform,

2. som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om teleindustrins utveckling.

I motion 1980/81:156 av Axel Andersson m. fl. (s) yrkas att riksdagen beslutar avslå regeringens förslag att föra över Teli i bolagsform.

I motion 1980/81:165 av Lilly Bergander m. fl. (s) yrkas att riksdagen beslutar avslå regeringens förslag att föra över Teli i bolagsform.

I motion 1980/81:166 av Bo Forslund m. fl. (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att verksamheten inom Teli inte överförs i bolagsform utan behålls inom televerkets verksamhet även i framtiden.

I motion 1980/81:167 av Martin Olsson m. fl. (c) yrkas att riksdagen uttalar

1. att ändringarna av gränsdragningen mellan televerkets monopolområde och konkurrensutsatta områden inte får leda till försämrade förutsättningar för televerket att bedriva en rikstäckande verksamhet och service,

2. att ett genomförande av den i propositionen föreslagna organisationsförändringen av televerkets verkstadsrörelse inte får medföra att televerkets ansvar för verksamheten minskar.

I motion 1980/81:168 av Olof Palme m. fl. (s) yrkas att riksdagen beslutar

1. att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om televerkets policy,

2. att godkänna vad i motionen anförts om verksamhetsformen för televerkets konkurrensutsatta verksamhet,

3. att uttala att de nya tjänsterna teletex och telefax även i fortsättningen skall utgöra en integrerad del av televerkets verksamhet,

4. att ett särskilt finansbolag, Telefinans AB, skall inrättas som ett helägt dotterbolag till televerket,

5. att avslå regeringens förslag att televerket skall få disponera en rörlig kredit om högst 800 milj. kr.,

6. att avslå regeringens förslag att föra över Teli i bolagsform,

7. att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om teleindustrins utveckling och samarbetet mellan televerket och L M Ericsson,

8. att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om överföring av larmverksamheten till bolagsform,

9. att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om integritetsproblem i larmverksamheten.

I motion 1980/81:169 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas

1. att riksdagen med avslag på punkterna 1–3 och 6 i propositionen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om televerkets omorganisation och inriktningen av televerkets verksamhet i övrigt,

2. att riksdagen med ändring i punkt 4 i propositionen medger att televerket får disponera en rörlig kredit i riksgäldskontoret för finansiering av vissa abonnentutrustningar utan fastställande av övre beloppsram.

1 Inledning

Televerket har i skrivelse den 8 oktober och 28 november 1979 hemställt om vissa åtgärder i syfte att öka verkets ekonomiska handlingsfrihet och uppnå en bättre marknadsanpassning av verksamheten. Verket föreslår att ett helägt dotterföretag till televerket, Telefinans AB, inrättas med uppgift att finansiera vissa abonnentutrustningar. Vidare föreslås en omstrukturering av televerkets industrier och inrättande av ett av televerket helägt holdingbolag, Teleinvest AB.

Televerket har vidare i skrivelse den 25 juni 1980 aktualiserat anställningsförhållandena för den personal som arbetar i dotterbolagen. I skrivelsen anförs att televerket och dess personalorganisationer anser att det vore till stor fördel om anställda inom televerkskoncernen smidigt kunde övergå mellan olika enheter oberoende av enheternas juridiska form. Televerket föreslår därför att personalen, utom verkställande direktören, i verkets helägda bolag anställs i televerket och utlånas till bolagen.

2 Utskottet

2.1 Televerkets verksamhet och organisation

Föredragande departementschefen konstaterar att verket drivs i affärsverkets form, vilket bl. a. betyder att kostnaderna skall täckas med intäkter från dem som utnyttjar verkets tjänster. Härutöver skall televerket förränta det statskapital som investerats i verkets anläggningar. Televerket har en betydande frihet när det gäller prissättningen. Samtalsmarkeringsavgifter och inträdes- och abonnemangsavgifter för huvudledning vilka svarar för huvuddelen av televerkets intäkter bestäms dock av regeringen. Televerkets omslutning och investeringar redovisas. Totala antalet anställda uppgår f. n. till ca 43 900 varav ca 3 600 sysselsätts inom televerkets industridivision, Teli. Föredraganden framhåller att en ny organisation för televerket genomfördes den 1 april 1975 (prop. 1973:171, TU 1973:26, rskr 1973:335). Det konstateras vidare att genom en rad regeringsbeslut de senaste decennierna en successiv utjämning av telefonkostnaderna inom landet har ägt rum.

Utskottet har ej funnit anledning till erinran mot föredragandens uttalanden under förevarande avsnitt.

2.2 Utvecklingen på teleområdet

Föredraganden konstaterar att utvecklingen karakteriseras av att elektronik alltmer ersätter elekromekanik såväl inom telekommunikationsområdet som på andra tillämpningsområden. Överföring av data över telefonnätet mellan datorer och dataterminaler har på senare år ökat snabbt. Enligt propositionen blir det allt svårare att dra en gränslinje mellan traditionell teleteknik och datateknik. Det framhålls att ju större ekonomisk betydelse

telekommunikationerna får för företagens informationshantering desto viktigare blir det att televerket ökar sin lyhördhet inför marknadens krav. Föredraganden framhåller att företagskunderna som har en avgörande betydelse för televerkets ekonomi f. n. svarar för ca 50 % av intäkterna. Den rymdtekniska utvecklingen redovisas. Det konstateras att den kommit att innebära ett hot mot telenätsinnehavarnas överföringsmonopol. Det framhålls också att den internationella utvecklingen på teleområdet innebär en växande konkurrens för televerket, avseende såväl nya tjänster som de grundläggande telefontjänsterna.

Enligt föredraganden växer konkurrensen om personal med kompetens som är attraktiv även utanför televerket. För att televerket skall kunna rekrytera och behålla kvalificerad personal har regeringen i vissa fall givit verket rätt att tillämpa kontraktsanställningar med löner utanför den statliga löneplanen. Televerket har vidare fått införa ett delvis nytt lönesystem som medger en mer marknadsmässig lönesättning. Sådana särlösningar har bidragit till att möjliggöra fortsatt drift av televerket i affärsverksform. Endast bolagsformen medger annars enligt föredraganden en friare lönesättning och därmed möjlighet till lönemässig konkurrens om arbetskraften. Slutligen redovisas under detta avsnitt pågående utredningsverksamhet.

Utskottet har inte heller funnit anledning till erinran mot vad föredraganden anfört under detta avsnitt.

2.3 Televerkets förslag

2.3.1 Allmänt

Under detta avsnitt diskuteras framför allt den övergripande frågan om statsmakterna bör underlätta för televerket att bidra till introduktionen av ny teknik hos användarna. Enligt föredraganden är ett viktigt skäl till att så bör vara fallet de produktivitetsförbättringar inom näringsliv och förvaltning som nya informationssystem kan leda till. Det framhålls också att informationstekniken har särskilt stor betydelse för Sveriges industriella kompetens och konkurrenskraft. Ett annat viktigt skäl anses vara att den nödvändiga samordningen med utvecklingen av utrustningen underlättas om sådan utrustning på ett konkurrenskraftigt sätt kan erbjudas användarna också av televerket.

Föredraganden anser att de fördelar som står att vinna med den nya tekniken måste tas till vara och att vikten av att televerket har en god marknadskännedom ökar i takt med den ökade betydelse effektiva kommunikationssystem får för företagen.

Mot en ökad marknadsorientering och affärsmässighet skulle enligt föredraganden invändningar kunna resas såsom att telefon- och telexmonopolet kunde innebära att konkurrensen aldrig kan ske på lika villkor.

En alltför affärsmässig inriktning skulle också kunna innebära en konflikt med verkets ansvar för telesystemet som helhet och minska statsmakternas

möjligheter att ställa krav på att televerket skall arbeta för överordnade samhällsmål av t. ex. regionalpolitisk karaktär. Enligt föredraganden bör emellertid ett affärsmässigt agerande vara möjligt att förena med televerkets samhällsansvar.

Av propositionen framgår vidare att ett av syftena med att öka marknadsanpassningen och konkurrenskraften är att förbättra omsättningen och därmed verkets totala ekonomi, vilket gör det möjligt att hålla låga taxor inom telefonrörelsen. Taxorna är i dag bland de lägsta i världen.

Beträffande sysselsättningsfrågorna inom televerket anser föredraganden att användningen av elektronik medför ett bortfall av arbetstillfällen såväl när det gäller anläggnings- och underhållspersonal som försäljnings- och kontorspersonal om inte nya arbetsuppgifter kan tillföras. Teknikbytet sägs också medföra omställningsproblem vid televerkets verkstäder. Föredraganden anser att sysselsättningsminskningar blir aktuella under de närmaste åren vid verkstäderna men att dessa kan motverkas genom en ökad försäljningsvolym även inom de nya verksamhetsområden som televerket satsar på.

Sammanfattningsvis anser föredraganden att en rad starka skäl talar för att televerket på olika sätt bör ges möjligheter att effektivt bidra till introduktionen av ny, modern informationsteknik i vårt land. Televerket bör därvid i ökad utsträckning verka i fri konkurrens med privata leverantörer när det gäller tillhandahållandet av abonnentutrustningar. Föredraganden framhåller att utvecklingen av ny teknik för vår egen hemmamarknad bör kunna utnyttjas som bas för exportsatsningar av svensk industri.

Utskottet delar föredragandens uppfattning att televerket bör ges möjligheter att bidra till introduktionen av ny teknik. Denna inriktning överensstämmer också väl med vad utskottet anförde om televerkets roll vid sin behandling av budgetpropositionen tidigare i år. (TU 1979/80:14).

2.3.2 Konkurrens- och policyfrågor

Televerket har enligt propositionen ett faktiskt monopol som ansvarigt för förvaltningen av de allmänna statliga teleanläggningarna eftersom verket därigenom avgör hur dessa får användas. Inga apparater o. d. som inte tillhör televerket får anslutas till det allmänna telefonnätet utan verkets medgivande. Televerket beslutar självt vilka typer av utrustningar som endast tillhandahålls av televerket och vilka utrustningar som får saluföras fritt och anslutas till nätet. De regler som televerket hittills tillämpat finns dokumenterade i föreskrifter som utfärdats av verkets tekniska avdelning. Någon samlad officiell beskrivning av och motivering för televerkets policy när det gäller tillhandahållandet av olika tjänster och produkter har emellertid enligt föredraganden inte funnits. Genom en mera uttryckligt formulerad policy kan en del oklarheter undanröjas kring vilka regler som gäller vid anslutning till allmänna telefonnätet av utrustningar som tillhandahålls av privata

leverantörer, framhåller föredraganden.

Enligt den nya och klart uttalade policy som televerkets styrelse fattat beslut om och som även föredraganden finner ändamålsenlig begränsas televerkets monopol på abonnentplacerad utrustning ansluten till allmänna telefonnätet till följande produkter.

1. Utrustning för talkommunikation över det publika nätet.
2. Vissa modemer (transmissionsutrustning som sänder signaler in i telefonnätet).

Inom monopolområdet ligger därigenom följande produkter: vanliga telefonapparater, specialtelefonapparater, myntapparater, abonnentväxlar, linjetagare, telefonistutrustning och modemer samt terminaler och växlar som ansluts till telexnätet.

Utanför monopolområdet kommer följande produkter att ligga som hittills tillhört monopolområdet: telefonsvarare, talregistreringsapparater, uppringningsanordningar, signalorgan, upptagetmarkerare, hänvisningsdatorer och vissa akustiskt kopplade modemer för portabelt bruk.

Liksom hittills kommer datorer och dataterminaler anslutna till det allmänna datanätet, larmutrustning, utrustning för fjärrstyrning, telefaksimilutrustning, telefotoutrustning och skrivtelefoner att ligga utanför monopolområdet.

Enligt föredraganden utgör de utrustningstyper som kommer att ligga utanför monopolområdet en betydande marknad för privata leverantörer att konkurrera på.

I motion 1980/81:146 (fp) framhålls att inga sakliga skäl finns för att abonnentväxlar, linjetagare, telefonistutrustning, terminaler och växlar till telexnätet samt modemer skall bibehållas inom televerkets monopolområde.

I motion 1980/81:151 (s) avvisas propositionens inriktning mot en ökad privatisering.

I motion 1980/81:167 (c) framhålls att förändringarna i gränsdragningen mellan monopol- och konkurrensutsatta områden inte får ge möjlighet till en utveckling som kan innebära att andra intressen tar över de ekonomiskt bästa delarna i televerksamheten, eftersom det bl. a. skulle försvåra och fördyra televerkets rikstäckande verksamhet och service.

I motion 1980/81:168 (partimotion, s) anförs att avgränsningen av monopolområdet inte får ses som ett första steg i någon slags allmän strävan att avveckla stora delar av monopolet. Det framhålls också att en utveckling mot en "engelsk" modell där regeringen vill fördela all televerksamhet utom själva telenätet på privata företag inte kan accepteras. Riksdagen bör enligt motionärerna kunna godta den av televerkets styrelse beslutade policyn för monopolavgränsning. Någon principiell förändring i inriktningen av televerkets verksamhet får inte ske utan att frågan i förväg underställs riksdagen.

I motion 1980/81:169 (partimotion, vpk) framhålls att regeringens strävan synes vara att uppmuntra tendenser till kommersialisering av televerket och bortse från det samhälleliga ansvaret för att i stället gagna den fria konkurrensen.

Utskottet vill för sin del, i likhet med föredraganden, konstatera att televerket har ett ansvar för att telesystemet i sin helhet kan upprätthållas. Televerkets samhällsansvar är särskilt markerat för de s. k. grundtjänsterna till vilka telefon och telex hör. De krav som grundtjänsterna skall uppfylla är bl. a. full samtrafik, pålitlig nummerinformation, hög tillgänglighet och teknisk kvalitet, enhetliga taxor för hela landet och jämn servicestandard i hela landet. För att kunna tillgodose dessa krav tillhandahåller verket hela kommunikationskedjan, dvs. nätet, abonnentväxlar och abonnentutrustningar. Det är således enligt utskottets mening självklart att – liksom hittills – för verkets grundtjänster krävs ett vidare ansvarstagande än vad som följer av traditionella företagsekonomiska överväganden. För övriga delar är det angeläget att åstadkomma konkurrens på lika villkor med andra leverantörer.

Utskottet finner det tillfredsställande att televerket fattat beslut om en klarare avgränsning av vilka produkter som skall omfattas av monopolet. Utskottet finner i likhet med föredraganden avgränsningen ändamålsenlig. Den kommer att möjliggöra för televerket att uppfylla de krav som ställs på grundtjänsterna samtidigt som privata leverantörer ges möjlighet att konkurrera på en betydande del av marknaden.

Såsom den tidigare redovisningen ger vid handen är en utveckling där all televerksamhet utom själva telenätet förs över på privata företag inte aktuell. Vid sin behandling av budgetpropositionen tidigare i år anförde utskottet bl. a. att det inte är godtagbart att televerkets roll skulle begränsas till att i första hand svara för att ett väl fungerande telenät finns i vårt land. En sådan nollambition skulle vara till nackdel för både de svenska konsumenterna och den svenska teleindustrin. Sveriges ställning som ett av världens ledande telekommunikationsländer kan inte heller motivera en sådan inriktning av landets telepolitik (TU 1979/80:14). Detta uttalande äger enligt utskottets mening alltjämt sin giltighet. Ett frångående av denna inriktning måste självfallet underställas riksdagens prövning.

Av det anförda följer att utskottet avstyrker yrkandena i motionerna 1980/81:146 (fp), 1980/81:151 (s), 1980/81:168 (partimotion, s) samt motion 1980/81:169 (partimotion, vpk) i denna del.

Av utskottets uttalanden följer också att den föreslagna avgränsningen av monopolet enligt utskottets mening inte försvårar och fördyrar televerkets rikstäckande verksamhet och service. Därmed synes de synpunkter och krav som framförs i motion 1980/81:167 (c) vara tillgodosedda varför den inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd i denna del.

2.3.3 Handläggningsordningen för provnings- och tillståndsärenden

Föredraganden framhåller att den nuvarande handläggningen av ansökningar om anslutningstillstånd sker enligt en i vissa avseenden ofullständigt dokumenterad rutin. Enligt föredraganden pågår inom televerket arbete med att ta fram nya rutiner med följande inriktning. Avslag på ansökningar på grund av policyskäl, dvs. på grund av att den aktuella utrustningen tillhör televerkets monopolområde kommer i fortsättningen att ske utan särskild teknisk prövning. Den nuvarande oklarheten för beställaren när det gäller orsaken till avslaget kan därigenom elimineras. Om utrustningen ligger utanför monopolområdet skall den tekniskt provas. Föredraganden anser att det finns starka skäl att bibehålla den tekniska provningen inom televerket. Detta beror bl. a. på att provningen kräver en ingående kunskap om nätet som knappast är möjligt att upprätthålla utanför televerket utan en dubblering av televerkets funktion i dessa avseenden. Ett avslagsbeslut skall inte kunna överklagas hos televerkets generaldirektör utan hos en särskild "överklagningsnämnd". Nämnden skall bestå av två televerksrepresentanter och tre andra ledamöter som regeringen utser.

Enligt propositionen är televerkets prövning i princip att betrakta som officiell provning för vilken särskilda regler finns. Med hänsyn till de skäl som anförts bör dock enligt föredraganden handläggningen av nu aktuella ärenden t. v. ske i särskild ordning och med den inriktning som redovisats.

I motion 1980/81:169 (partimotion, vpk) framhålls att all utrustning som ansluts till telenätet bör levereras och underhållas av televerket. Härav följer enligt motionärerna att den föreslagna byråkratiska ordningen för provnings- och tillståndsärenden blir obehövlig.

Utskottet finner det i likhet med föredraganden angeläget att en klar och tydlig instruktion för televerkets handläggning tas fram och redovisas för de privata leverantörer som begär anslutningstillstånd.

Utskottet anser också att provningen bör bibehållas inom televerket. Att ställa upp de krav på utrustningar som är nödvändiga, om provningen skall kunna förläggas utanför verket, skulle te sig alltför dyrt. Den handläggningsordning som föreslås i propositionen borgar enligt utskottets mening för att provningen kommer att bedrivas opartiskt. Utskottet tillstyrker därför regeringens förslag och avstyrker motion 1980/81:169 (partimotion, vpk) i denna del.

2.3.4 Konkurrensutsatt verksamhet i verks- eller bolagsform

Under detta avsnitt redovisar föredraganden för- och nackdelar med att televerkets konkurrensutsatta verksamhet bedrivs i verks- resp. bolagsform. För affärsverksmodellen talar enligt vad som anförs i propositionen att statsmakternas möjligheter till insyn och styrning är goda. Affärsverken kan

lättare än ett statligt bolag åläggas att ta regionalpolitiska och andra samhällshänsyn i sin verksamhet. Det framhålls att affärsverkformen från andra synpunkter är mindre lämpad för konkurrensutsatt verksamhet. Det gäller särskilt om det såsom hos televerket finns betydande verksamhetsgrenar av monopolkaraktär och om verket utöver affärsverksamheten har myndighetsfuntioner. Föredraganden anför vidare att bolagsformen medför att arbetsbetingelserna blir mer likartade dem som gäller för konkurrerande privata företag.

Sammantaget anser föredraganden att televerkets konkurrensutsatta verksamhet i princip bör bedrivas i bolagsform. Det är emellertid inte rimligt, framförs det vidare, att organisatoriskt bryta ut de nya tjänsterna teletex och telefax som i och för sig är konkurrensutsatta men som också utgör en integrerad del av televerkets verksamhet. Det framhålls att det är väsentligt inte minst från regionalpolitisk synpunkt att de nya tjänsterna kan tillhandahållas av televerket som fullständiga grundtjänster och därmed i princip bli tillgängliga i hela landet till jämn pris- och servicestandard.

När det gäller *larmverksamheten* framförs i propositionen att denna verksamhet saknar karaktären av publik tjänst. Föredraganden anser att starka skäl talar för att den av televerket påbörjade omorganisationen av larmverksamheten bör fortsätta och att verksamheten bör överföras till bolag senast den 1 juli 1982.

I motion 1980/81:168 (partimotion, s) yrkas att riksdagen inte stödjer föredragandens dogmatiska uttalande att televerkets konkurrensutsatta verksamhet i princip skall bedrivas i bolagsform. Vidare begärs att riksdagen skall uttala att de nya tjänsterna teletex och telefax även i fortsättningen skall utgöra en integrerad del av televerkets verksamhet.

I motion 1980/81:146 (fp) framhålls att det faktum att teletex och telefax marknadsförs inom televerkets ram ger televerket betydande fördelar. Det yrkas därför i motionen att försäljningen förs över till ett utanför televerket liggande speciellt företag.

Under avsnitt 2.3.2 uttalade utskottet att för verkets grundtjänster krävs ett vidare ansvarstagande än vad som följer av traditionella företagsekonomiska överväganden. Där anfördes vidare att det inte är godtagbart att televerkets roll skulle begränsas till att i första hand svara för att ett väl fungerande telenät finns i vårt land. Utskottet anser att de delar av televerkets verksamhet som är konkurensutsatt och ej utgör en integrerad del av grundtjänsterna i princip bör bedrivas i bolagsform. Enligt utskottets mening bör det bidra till att Sveriges ställning som ett av världens ledande telekommunikationsländer stärks. Bolagsformen medger en större flexibilitet och en snabbare anpassning till den tekniska utvecklingen. Konkurrensförmågan ökar därmed, och möjligheterna att trygga sysselsättningen förbättras.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1980/81:168 (partimotion, s) i denna del.

Utskottet ansluter sig till de uttalanden föredraganden gjort om att teletex och telefax utgör en integrerad del av televerkets verksamhet. Enligt utskottets mening står dessa uttalanden i god överensstämmelse med vad som yrkas i motion 1980/81:168 (partimotion, s). Syftet med detta motionsyrkande synes därmed vara tillgodosett.

Mot bakgrund av vad som anförts följer att utskottet avstyrker motion 1980/81:146 (fp) i denna del.

I motion 1980/81:168 (partimotion, s) accepteras förslaget att larmverksamheten bedrivs i bolagsform. Motionärerna förordar dock att bolagsbildningen genomförs vid en senare tidpunkt än den föreslagna. Det skäl som anförs är att larmdivisionen just har slutfört en omorganisation till självständig division från den 1 juli 1980 och att ytterligare en omorganisation i så nära anslutning till den just genomförda skulle innebära en alltför hård press på de anställda och gå ut över konkurrensförmågan.

I motion 1980/81:169 (partimotion, vpk) framhålls att televerkets förslag att de olika rörelsegrenarna blir divisioner fast sammanhållna under televerkets ledning är mer ändamålsenligt än de i propositionen föreslagna bolagsbildningarna för industri- och larmverksamheten.

Även utskottet anser att larmverksamheten är av den karaktären att den bör ombildas till bolag. Därigenom bör dess konkurrensförmåga kunna stärkas samtidigt som konkurrensneutraliteten på larmområdet ökar. Utskottet anser också att den av föredraganden föreslagna senaste tidpunkten för bolagsbildningen – den 1 juli 1982 – ger televerket tillräckligt god tid att planera och genomföra nödvändiga åtgärder.

Av vad som anförts följer att utskottet avstyrker yrkandena i motionerna 1980/81:168 (partimotion, s) samt 1980/81:169 (partimotion, vpk) i denna del.

I motion 1980/81:168 (partimotion, s) framhålls också att det är av största vikt att larmdivisionens ombildning till bolag inte leder till att någon annan personal än televerkets eller det nya larmbolagets får gå in i telestationerna. Detta skulle enligt motionärerna kunna medföra mycket besvärande integritetsproblem för teleabonnenterna.

Från televerket har en skrivelse inkommit i vilken begärs att utskottet uttalar att den föreslagna ändringen av företagsformen inte skall medföra något hinder för berörd personal att även fortsättningsvis installera och underhålla utrustningar på televerkets stationer eller hos abonnenter.

Utskottet vill för sin del konstatera att kraven på integritet sätter vissa gränser för vilken personal som televerket kan låta gå in på telestationerna. Det torde närmast falla på televerket som förvaltare av de statliga

teleanläggningarna att göra en lämplig avvägning. Utskottet utgår därvid ifrån att personalen hos det nya larmbolaget får samma möjligheter som den nuvarande larmdivisionens att installera och underhålla berörd utrustning på televerkets stationer.

Vad som nu har anförts bör av riksdagen ges regeringen till känna.

Motion 1980/81:86 (partimotion, s) har därmed i denna del tillgodosetts.

2.3.5 Finansiering av abonnentutrustningar

Den finansieringsform som televerket använder för abonnentutrustningar innebär att ett års investeringar belastar samma års resultat genom att investeringarna omedelbart måste avskrivas med 100 %. Televerket måste därför ta ut relativt höga engångsavgifter. De utrustningar för vilka det enligt televerket är mest angeläget att finna en bättre avgiftskonstruktion är elektroniska abonnentväxlar, telexapparater, telefaxapparater, teletexapparater och larmutrustningar.

Televerket har föreslagit att ett särskilt finansbolag, Telefinans AB, inrättas som ett helägt dotterbolag till televerket. Televerket skulle via Telefinans AB finansiera de aktuella abonnentutrustningarna genom lån på den öppna marknaden. Bolagets huvudsakliga uppgift skulle vara att hyra ut anläggningar till verket. Förslaget innebär en fullständig marknadsstyrning av investeringar i abonnentutrustningar, dvs. marknadsstyrning också i finansieringshänseende.

Föredraganden anser att televerket bör ges möjlighet att erbjuda sina kunder mer marknadsmässiga betalningsvillkor i fråga om konkurrensutsatta produkter. Förslaget om att inrätta Telefinans AB har enligt föredraganden stora förtjänster. En finansiering av abonnentutrustningarna via en rörlig kredit i riksgäldskontoret skulle emellertid enligt propositionen innebära mindre principiella ändringar när det gäller affärsverkens finansieringsmöjligheter. Det framhålls att erforderliga kapitaltillskott till verksamheten inom ett affärsdrivande statligt verk i princip bör ske via statsbudgeten i en eller annan form när det är fråga om investeringar av stor omfattning. Föredraganden förordar därför att televerket får disponera en särskild rörlig kredit i riksgäldskontoret för finansiering av abonnentväxlar och vissa abonnentutrustningar. Enligt propositionen bör den övre gränsen sättas till 800 milj. kr. Det påpekas också att en snabb expansion inom det konkurrensutsatta produktområdet får till följd att ramen för krediten måste vidgas.

I motion 1980/81:168 (partimotion, s) framhålls att såväl LO, TCO, SIF som Metall anser att Telefinans AB bör inrättas för att televerket skall få möjligheter till en bättre marknadsanpassning av verksamheten. Motionärerna delar denna uppfattning och anser därför att televerkets ursprungliga

förslag om bildande av ett helägt dotterbolag, Telefinans AB, bör genomföras.

I motion 1980/81:146 (fp) framhålls att förslaget om en rörlig kredit innebär att televerket kommer att kunna låna till förmånligare räntor än marknaden i övrigt. Det framhålls vidare att om televerket kan tillgodogöra sig lägre räntor på statliga pengar än konkurrenterna innebär detta att skattebetalarna står för mellanskillnaden. Förslaget om en rörlig kredit hos riksgäldskontoret bör därför enligt motionären avslås.

Motion 1980/81:169 (partimotion, vpk) godtar förslaget om en rörlig kredit. Den övre gränsen på 800 milj. kr. anses dock otillräcklig med hänsyn till verkets aktivitet. Den rörliga krediten bör enligt motionärerna motsvara vad televerket vid varje tillfälle anser behövligt för en effektiv verksamhet.

Utskottet konstaterar att såväl i propositionen som i den socialdemokratiska partimotionen föreslås att televerkets ekonomiska handlingsfrihet bör ökas för att verket därigenom skall ges möjligheter att erbjuda sina kunder mer marknadsmässiga betalningsvillkor. Utskottet delar denna uppfattning. En ökad handlingsfrihet torde vara nödvändig om televerket på ett framgångsrikt sätt skall kunna konkurrera på nya marknader. Beträffande valet av metod delar utskottet föredragandens uppfattning att ett medgivande till televerket att disponera en rörlig kredit i riksgäldskontoret synes innebära mindre principiella förändringar när det gäller affärsverkens finansieringsmöjligheter. Riksgäldskontoret är den centrala myndigheten för statens upplåning på kreditmarknaden. Förslaget om Telefinans AB kan innebära högre lånekostnder och sämre rationalitet än om upplåningen sker inom ramen för riksgäldskontorets samlade upplåning. Som föredraganden påpekar bör också kapitaltillskott av den storlek det här är fråga om i princip ske via statsbudgeten.

Av det anförda följer att utskottet tillstyrker regeringens förslag om att televerket medges rätt att disponera en särskild rörlig kredit i riksgäldskontoret på 800 milj. kr. och avstyrker förslaget i motion 1980/81:168 (partimotion, s) om inrättande av Telefinans AB.

Utskottet vill beträffande yrkandet i motion 1980/81:146 (fp) framhålla att upplåning genom riksgäldskontorets försorg är den normala vägen för statlig upplåning. Räntekostnaden bestäms efter marknadsmässiga bedömningar. Enligt utskottets mening måste det vara önskvärt att den statliga upplåningen kan skötas på ett rationellt sätt. Utskottet anser därför att metoden med rörlig kredit bör prövas. Utskottet avstyrker med hänsyn härtill motionen i denna del.

Beträffande kravet i motion 1980/81:169 (partimotion, vpk) att slopa den övre gränsen för den rörliga krediten anser utskottet att den av regeringen föreslagna ramen är tillräckligt stor för att televerket skall ges möjlighet att på ett tillfredsställande sätt finansiera de aktuella abonnentutrustningarna.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att föredraganden understrukit att ramen bör vidgas om en snabb expansion sker inom det konkurrensutsatta området. Det betyder att ramen i sig inte kommer att utgöra en restriktion för televerkets investeringar inom detta område. Utskottet avstyrker därför motionen i denna del.

2.3.6 Teleinvest, samordning av den industriella verksamheten samt utvecklingsfrågor

Televerket har f. n. två dotterbolag och två intressebolag. För att få den flexibilitet och snabbhet i agerandet på marknaden som krävs för att kunna handla affärsmässigt effektivt har televerket föreslagit att ett holdingbolag, Teleinvest AB, etableras. Holdingbolaget skulle överta televerkets aktier i befintliga dotter- och intresseföretag (dock inte ELLEMTEL) och vara ägare av aktier i de företag som televerket kan komma att engagera sig i framdeles.

Televerket anser att det vore till stor fördel om anställda inom televerkskoncernen smidigt kunde övergå mellan olika enheter oberoende av enheternas juridiska form. Televerket har därför föreslagit att personalen, utom verkställande direktören, i verkets helägda bolag anställs i televerket och utlånas till bolagen.

Även föredraganden anser att Teleinvest AB bör inrättas som ett holdingbolag för televerkets dotter- och intressebolag inom området telekommunikation, elektronik och därmed sammanhängande verksamhetsområden. De behov som statsmakterna har av insyn i och styrning av verksamheten anser föredraganden kan tillgodoses genom bolagsordningen. Verksamheten skall enligt förslaget ses som en del av televerkskoncernen. Verksledningen och televerkets styrelse skall således ha ansvaret för att de samlade resurserna används på effektivaste möjliga sätt.

Beträffande personalens anställningsförhållanden framhåller föredraganden att vissa principiella invändningar kan resas mot televerkets förslag. Enligt propositionen har bolagsformen tillämpats för sådan statlig verksamhet där handlingsfriheten hos affärsverksformen befunnits otillräcklig. Lagstiftningen rörande offentligt anställda låter sig inte heller utan vidare samordnas med de arbetsrättsliga regler som gäller för bolag. Föredraganden anser därför att den personal som verkar inom televerkets dotterbolag också skall vara anställd av bolagen och få sina anställningsvillkor reglerade där.

Televerkets industriverksamhet bedrivs i dag i två olika företagsenheter. Den ena är Teli som drivs i verksform, och den andra är Tefab som drivs i bolagsform. Teli har verkstäder i Nynäshamn, Vänersborg och Sundsvall, medan Tefab har verkstäder i Kristinehamn och Skellefteå. Industrisektionen genomgår f. n. en strukturomvandling på grund av teknikbytet inom televerket. Inom verket pågår ett arbete som syftar till ökad samordning av

produktionen vid verkstäderna. Med hänsyn till bl. a. behovet av att produktionssidan deltar i utvecklingsprocessen vid televerkets tekniska avdelning och ELLEMTEL anser televerket att de fem verkstäderna bör tillhöra televerket och sortera under Teli.

Enligt föredraganden kommer Teli/Tefab i ökande grad inte bara att samverka med andra elektronikföretag utan också konkurrera med dessa. Det framhålls att farhågor framförts från annan tele- och elektronikindustri för att televerkets industrier skulle komma att få en otillbörligt gynnad position. Därvid har frågan om i vilken verksamhetsform industrierna skall drivas aktualiserats. Föredraganden anser att bolagsformen har stora fördelar eftersom den ger förutsättningar för konkurrens på lika villkor och en större flexibilitet. Föredraganden konstaterar också att behovet av en samordning av hela industrisystemet är stort. Den samordningen bör enligt propositionen ske genom att televerkets industridivision förs över till bolagsform. Det framhålls att övergången bör ske så snart som möjligt och definitivt vara avslutad senast den 1 juli 1985.

Beträffande utvecklingsfrågorna finner föredraganden det angeläget att televerket utifrån sitt koncernansvar även framgent effektivt och smidigt kan samordna den tekniska utvecklingen i verket och ELLEMTEL med sina produktionsresurser. Därigenom kan fördelarna för televerket av ELLEMTEL-samarbetet med L M Ericsson tillvaratas.

Beträffande förslaget att televerkets verkstadsrörelse skall bedrivas i bolagsform har följande erinringar framförts.

Enligt motion 1980/81:168 (partimotion, s) äventyras fördelarna med televerkets ursprungliga förslag om hela industriverksamheten skall bedrivas i bolagsform. Teli och Tefab måste samla alla krafter för att klara övergången till elektronik. Motionärerna anser att regeringsförslaget försvårar den nödvändiga omställningen genom den oro det skapar bland de anställda. Förslaget ökar också risken för de mest utsatta verkstäderna. De i propositionen uttalade farhågorna om att televerkets industrier skulle få en gynnad position saknar grund enligt motionen. Televerket följer strikt upphandlingsförordningen, och Teli har sedan länge lämnat separat ekonomisk redovisning. Motionärerna avvisar regeringens förslag och kräver att Teli förblir en integrerad del av televerket. Det framhålls vidare att det är av stor betydelse för den svenska teleindustrins utveckling att LM:s och televerkets gemensamma utvecklingsarbete inom ELLEMTEL ges ökat stöd. Över huvud taget bör samarbetet mellan televerket och LM vidgas och fördjupas inte minst inom exportområdet, framhålls det.

I motion 1980/81:151 (s) avvisas förslaget om att industriverksamheten skall bedrivas i bolagsform bl. a. med motiveringen att ytterligare problem skulle skapas på den mycket hårt ansträngda värmländska arbetsmarknaden.

I motion 1980/81:152 (s) avvisas samma förslag med motiveringen att alla

krafter måste samlas för att klara omställningen till elektronik. Det anses därför olyckligt att nu överföra Teli i bolagsform. I motionen krävs också att Tefab får möjlighet att fortsätta i sin nuvarande form och att man får möjligheter att göra investeringar som underlättar övergången till elektronik.

I motion 1980/81:153 (s) avvisas samma förslag, bl. a. med motiveringen att risken för nedläggning av fabriken i Vänersborg ökar. Det framhålls också att Teli måste vara en integrerad del av televerket om inte utvecklingsarbetet med nästa generations stations- och abonnentväxlar skall äventyras.

I motion 1980/81:156 (s) avvisas samma förslag, bl. a. med motiveringen att det finns stor risk för att en så liten enhet som Gävleverkstaden inte passar in i den nya organisationen och därför läggs ned.

I motion 1980/81:165 (s) avvisas samma krav, bl. a. med motiveringen att det nödvändiga utvecklingsarbetet av system kring AXE-växeln, som är ryggraden för verksamheten i Nynäshamn, försvåras.

I motion 1980/81:166 (s) avvisas samma förslag, bl. a. med motiveringen att risken för minskad sysselsättning är stor. Enbart verkstaden i Sundsvall sysselsätter 1 100 anställda, därav 550 kvinnor, framhålls det.

I motion 1980/81:167 (c) framhålls att – även om televerkstäderna överförs till ett dotterbolag – samhällets ansvar för sysselsättning, produktion, produktionsutveckling och marknadsföring måste kvarstå oförändrat. De föreslagna tidpunkterna bör inte få vara hinder för tillräckligt lång förberedelse och anställningstid.

I motion 1980/81:169 (partimotion, vpk) framhålls att televerkets förslag till organisationsstruktur är mer ändamålsenlig än de i propositionen föreslagna bolagsbildningarna.

Utskottet tillstyrker föredragandens förslag om att inrätta Teleinvest AB som ett holdingbolag för televerkets dotter- och intressebolag. Därmed kan televerket få större flexibilitet samtidigt som möjligheterna till breddad produktion och ökat samarbete med andra företag ökar.

I en rad motioner har invändningar rests mot förslaget att industriverksamheten skall bedrivas i bolagsform med motiveringen att sysselsättningen vid verkstäderna därmed skulle hotas. Utskottet vill först konstatera att teknikbytet skapar omställningsproblem för verkstäderna, eftersom sysselsättningsinnehållet i elektroniktillverkningen är mycket mindre än i produktionen av elektromekanisk utrustning. Detta gäller oavsett i vilken företagsform verkstäderna drivs. För att motverka en minskning av sysselsättningen är det angeläget att televerket kan öka försäljningsvolymen. Tidigare har redovisats förslag som syftar till att öka televerkets ekonomiska handlingsfrihet och ge verket ökade möjligheter att effektivt bidra till introduktionen av ny teknik.

Enligt utskottets mening innebär förslaget att föra över televerkets industridivision till bolagsform att konkurrensförmågan hos verkstäderna

stärks ytterligare. Detta hänger samman med att bolagsformen bl. a. medger en större flexibilitet och konkurrens på lika villkor. Bolagsformen ger Teli större möjligheter att spela en positiv roll i den svenska elektronikindustrins utveckling. Utskottet vill understryka att bolagsbildningen inte på något sätt innebär att televerkets ansvar för industriverksamheten minskar. Som föredraganden framhåller bär verksledningen och televerkets styrelse ansvaret för att de samlade resurserna används på effektivaste möjliga sätt.

Utskottet bedömer sålunda att såväl överföringen av industridivisionen till bolag som övriga förslag som utskottet ställt sig bakom är ägnade att göra Teli/Tefab till ett modernt och konkurrenskraftigt elektronikföretag med god lönsamhet. Därigenom kan tryggare förhållanden för de anställda skapas.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag att televerkets verkstadsrörelse samordnas och förs över till bolagsform. Utskottet avstyrker därvid yrkandena i motionerna 1980/81:151 (s), 1980/81:152 (s), 1980/81:153 (s), 1980/81:156 (s), 1980/81:166 (s), 1980/81:168 (partimotion, s) samt motion 1980/81:169 (partimotion, vpk) i denna del.

Yrkandet i motion 1980/81:152 (s) om att Tefab får fortsätta i sin nuvarande form bör inte föranleda någon riksdagens åtgärd, eftersom Tefab redan drivs i bolagsform.

I motion 1980/81:167 (c) krävs att de föreslagna organisationsförändringarna av verkstadsrörelsen inte får medföra att televerkets ansvar för verksamheten minskas. Detta krav får med anledning av vad utskottet anfört anses tillgodosett, varför motionen i denna del inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Beträffande utvecklingsverksamheten delar utskottet föredragandens bedömning att det är angeläget att televerket utifrån sitt koncernansvar även framgent samordnar den tekniska utvecklingen i verket och ELLEMTEL med sina produktionsresurser. Utskottet vill bestämt förneka att en överföring av Teli till bolag skulle innebära att bolagen fjärmas från televerkets utvecklingsarbete. Teli är i dag starkt engagerat i det utvecklingsarbete som bedrivs vid den tekniska avdelningen och ELLEMTEL. Efter vad utskottet har inhämtat från televerket avser verket att förbättra samspelet ytterligare mellan Teli och de utvecklande enheterna (tekniska avdelningen och ELLEMTEL) oavsett företagsform. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet yrkandena i motionerna 1980/81:153 (s), 1980/81:165 (s) samt motion 1980/81:168 (partimotion, s) i denna del.

I motion 1980/81:146 (fp) yrkas att företag som verkar inom den konkurrensutsatta sektorn ägarmässigt skiljs från televerket.

Till skillnad från motionären anser utskottet, inte minst med tanke på att den tekniska utvecklingen måste samordnas, det väsentligt att de aktuella bolagen blir en del av televerkskoncernen. Utskottet avstyrker därför motionen i denna del.

2.3.7 Investeringar i telenätet

Televerket har föreslagit att verket skall ges möjligheter att självt finansiera alla investeringar som rör telenätet. Detta förutsätter bl. a. att verket ges möjligheter att utnyttja sin konsolideringsfond för utjämning av avskrivningarna mellan åren.

Föredraganden avstyrker förslaget främst med hänvisning till att nätinvesteringarna är av så stor betydelse för verkets ekonomi, personal och framtida utvecklingsmöjligheter att statsmakterna även framgent bör ta ställning till investeringarnas omfattning. En ändring i detta avseende skulle dessutom innebära en nyordning i fråga om de grundläggande principerna för affärsverkens roll och statsmakternas möjligheter att påverka avgörande beslut beträffande verksamhetens inriktning och omfattning.

Utskottet har ej funnit anledning till erinran mot föredragandens uttalanden i detta avsnitt.

2.4 Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *inriktningen av televerkets verksamhet*
   att riksdagen
   a. med avslag på motionerna 1980/81:146 (fp) yrkandena 1 b och 1 c, 1980/81:151 (s) yrkande 1, 1980/81:168 (s) yrkandena 1 och 2 och motion 1980/81:169 (vpk) yrkande 1 i denna del godtar vad föredragande departementschefen härom anfört,
   b. lämnar motion 1980/81:167 (c) yrkande 1 om förutsättningarna för televerket att bedriva en rikstäckande verksamhet och service utan åtgärd,
   c. lämnar motion 1980/81:168 (s) yrkande 3 om att teletex och telefax även i fortsättningen skall utgöra en integrerad del av televerkets verksamhet utan åtgärd,
2. beträffande *handläggningsordningen för provnings- och tillståndsärenden*
   att riksdagen med avslag på motion 1980/81:169 (vpk) yrkande 1 i denna del godtar vad föredragande departementschefen förordat,
3. beträffande *larmverksamheten*
   att riksdagen
   a. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1980/81:169 (vpk) yrkande 1 i denna del godtar att televerkets larmdivision överförs till bolagsform,
   b. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1980/81:168 (s) yrkande 8 godtar den av föredragande departementschefen förordade senaste tidpunkten för bolagsbildningen,

c. med anledning av motion 1980/81:168 (s) yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om integritetsproblem i larmverksamheten,

4. beträffande *finansiering av abonnentutrustningar*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1980/81:146 (fp) yrkande 2, 1980/81:168 (s) yrkandena 4 och 5 och 1980/81:169 (vpk) yrkande 2 medger att televerket får disponera en rörlig kredit i riksgäldskontoret intill ett belopp av högst 800 milj. kr. för finansiering av vissa abonnentutrustningar,
5. beträffande *Teleinvest AB*
att riksdagen godtar regeringens förslag om inrättande av Teleinvest AB,
6. beträffande *verkstadsrörelsen*
att riksdagen
a. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1980/81:146 (fp) yrkande 1 a, 1980/81:151 (s) yrkande 2, 1980/81:152 (s) yrkande 1, 1980/81:153 (s), 1980/81:156 (s), 1980/81:165 (s), 1980/81:166 (s), 1980/81:168 (s) yrkandena 6 och 7 samt 1980/81:169 (vpk) yrkande 1 i denna del godtar föredragande departementschefens förslag att televerkets verkstadsrörelse samordnas och överförs till bolagsform,
b. lämnar motion 1980/81:152 (s) yrkande 2 om Tefab i Skellefteå utan åtgärd,
c. lämnar motion 1980/81:167 (c) yrkande 2 om televerkets ansvar för verksamheten inom verkstadsrörelsen utan åtgärd.

Utskottet hemställer slutligen att ärendet tas upp till avgörande efter endast en bordläggning.

Stockholm den 10 december 1980

På trafikutskottets vägnar
BERTIL ZACHRISSON

Närvarande: Bertil Zachrisson (s), Rolf Clarkson (m), Essen Lindahl (s), Rolf Sellgren (fp), Nils Hjorth (s), Wiggo Komstedt (m), Kurt Hugosson (s), Rune Torwald (c), Sixten Pettersson (m), Olle Östrand (s), Anna Wohlin-Andersson (c), Ove Karlsson (s), Rune Johansson (s), Ivar Franzén (c) och Erik Börjesson (fp).

3 Reservationer

Bertil Zachrisson, Essen Lindahl, Nils Hjorth, Kurt Hugosson, Olle Östrand, Ove Karlsson och Rune Johansson (alla s) har avgivit följande fyra reservationer till betänkandet.

1. Inriktningen av televerkets verksamhet beträffande konkurrens- och policyfrågor, avsnitt 2.3.2, och konkurrensutsatt verksamhet i verks- eller bolagsform, avsnitt 2.3.4 (mom. 1)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "åtgärd i denna del." bort ha följande lydelse:

Utskottet vill för sin del konstatera att televerket har ett ansvar för att telesystemet i sin helhet kan upprätthållas. Televerkets samhällsansvar är särskilt markerat för de s. k. grundtjänsterna till vilka telefon och telex hör. De krav som grundtjänsterna skall uppfylla är bl. a. full samtrafik, pålitlig nummerinformation, hög tillgänglighet och teknisk kvalitet, enhetliga taxor för hela landet och jämn servicestandard i hela landet. För att kunna tillgodose dessa krav tillhandahåller televerket hela kommunikationskedjan, dvs. nätet, abonnentväxlar och abonnentutrustningar. Utskottet vill understryka att televerkets samhällsansvar självfallet inte kan begränsas till grundtjänsterna. För betydande delar av verksamheten måste – liksom hittills – andra än rent affärsmässiga bedömningar vara avgörande.

Utskottet finner det tillfredsställande att televerket fattat beslut om en klarare avgränsning av vilka produkter som skall omfattas av monopolet. Utskottet finner i likhet med föredraganden avgränsningen ändamålsenlig. Den kommer att möjliggöra för televerket att uppfylla de krav som ställs på grundtjänsterna samtidigt som privata leverantörer ges möjlighet att konkurrera på en betydande del av marknaden.

Utskottet vill understryka att även om riksdagen godtar den av televerket beslutade policyn för monopolavgränsning får detta inte tolkas som en förändrad syn på televerkets ställning och ansvar. Flera uttalanden i propositionen har skapat oklarhet om hur långt regeringen vill gå när det gäller att avveckla delar av monopolet. Utskottet vill i detta sammanhang särskilt nämna föredragandens uttalande om "att televerkets verksamhet i princip bör bedrivas i bolagsform" samt förslaget att föra över industridivisionen till bolagsform. Osäkerheten har förstärkts av att televerkets styrelse inte var enig vid beslutet.

Vid sin behandling av budgetpropositionen tidigare i år anförde utskottet bl. a. att det inte är godtagbart att televerkets roll skulle begränsas till att i första hand svara för att ett väl fungerande telenät finns i vårt land. En sådan nollambition skulle vara till nackdel för både de svenska konsumenterna och den svenska teleindustrin. Sveriges ställning som ett av världens ledande

telekommunikationsländer kan inte heller motivera en sådan inriktning av landets telepolitik (TU 1979/80:14).

Den osäkerhet som propositionen skapat har medfört att många fruktar att regeringen strävar mot en engelsk modell där all televerksamhet utom själva telenätet fördelas på privata företag. En sådan inriktning strider emellertid mot riksdagens uttalanden. För att undanröja den oklarhet som uppkommit bör såsom yrkas i motion 1980/81:168 (partimotion, s) ingen principiell förändring i inriktningen av televerkets verksamhet ske utan att frågan i förväg underställs riksdagen.

Utskottet delar de farhågor som förs fram i motion 1980/81:151 (s) om att en urholkning av televerkets monopol på bl. a. abonnentutrustningar innebär att televerket riskerar att tappa lönsamma delar till den privata industrin. Detta kan komma att betyda så stora ekonomiska påfrestningar att svårigheter kan uppstå att upprätthålla enhetliga taxor och jämn servicestandard i hela landet. Servicen i framför allt glesbygder riskerar att försämras.

Utskottet tillstyrker också yrkandet i motion 1980/81:167 (c) att riksdagen bör uttala att i vad gäller gränsdragningen mellan monopol- och konkurrensutsatta områden är det väsentligt att förändringarna inte får ge upphov till en utveckling som kan innebära att andra intressen tar över de ekonomiskt bästa delarna i televerksamheten, eftersom det bl. a. skulle försvåra och fördyra televerkets rikstäckande verksamhet och service.

Vad utskottet nu anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.

Av det anförda följer att utskottet avstyrker motionerna 1980/81:146 (fp) och 1980/81:169 (partimotion, vpk) i berörda delar.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Under avsnitt" och på s. 11 slutar med "vara tillgodosett." bort ha följande lydelse:

I propositionen gör föredraganden följande uttalande: "Sammanfattningsvis anser jag att televerkets konkurrensutsatta verksamhet i princip bör bedrivas i bolagsform. Det är emellertid inte rimligt att organisatoriskt bryta ut de nya tjänsterna teletex och telefax, som i och för sig är konkurrensutsatta men som också utgör en integrerad del av televerkets verksamhet."

Enligt utskottets mening är detta ett exempel på ett uttalande som är ägnat att skapa osäkerhet om regeringens verkliga intentioner beträffande televerkets framtida verksamhet. Att dogmatiskt slå fast att televerkets konkurrensutsatta verksamhet i princip skall bedrivas i bolagsform ger farhågor att t. ex. även teletex och telefax i framtiden kommer att föras över i bolagsform. Utskottet anser att teletex och telefax bör ligga kvar inom televerket. Därmed nyttiggörs det tekniska kunnande, de breda kundkontakter och den landsomfattande serviceorganisation som är televerkets styrka.

För att undanröja den oklarhet som propositionen även i detta hänseende

givit upphov till anser utskottet, i likhet med den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:168, att riksdagen inte bör stödja föredragandens dogmatiska uttalande att televerkets konkurrensutsatta verksamhet i princip bör bedrivas i bolagsform. Riksdagen bör också uttala att de nya tjänsterna teletex och telefax även i fortsättningen skall utgöra en integrerad del av televerkets verksamhet.

Vad utskottet nu anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *inriktningen av televerkets verksamhet*
   att riksdagen
   a. med avslag på regeringens förslag i motsvarande del och motion 1980/81:146 (fp) yrkandena 1 b och 1 c och motion 1980/81:169 (vpk) yrkande 1 i motsvarande del samt med bifall till motionerna 1980/81:151 (s) yrkande 1 och 1980/81:168 (s) yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härom anfört,
   b. med bifall till motion 1980/81:167 (c) yrkande 1 om förutsättningarna för televerket att bedriva en rikstäckande service som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härom anfört,
   c. med bifall till motion 1980/81:168 (s) yrkande 3 om att teletex och telefax även i fortsättningen skall utgöra en integrerad del av televerkets verksamhet som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härom anfört,

2. Larmverksamheten (mom. 3 b)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Även utskottet" och slutar med "(partimotion, vpk) i denna del." bort ha följande lydelse:

Även utskottet anser att larmverksamheten är av den karaktären att den på sikt bör ombildas till bolag. Eftersom televerkets larmdivision just har slutfört en omorganisation till självständig division anser utskottet, i likhet med vad som framförs i motion 1980/81:168 (partimotion, s) att bolagsbildningen bör ske vid en senare tidpunkt än den som föreslås i propositionen. Såsom påpekas i motionen skulle ytterligare en omorganisation i så nära anslutning till den just genomförda innebära en alltför hård press på de anställda och gå ut över konkurrensförmågan. Regeringen bör senast i budgetpropositionen för budgetåret 1982/83 redovisa när ombildningen skall äga rum.

Vad utskottet nu anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.

Av vad som anförts följer att utskottet avstyrker motion 1980/81:169 (partimotion, vpk) i denna del.

dels att utskottets hemställan under 3 b bort ha följande lydelse:

3. beträffande *larmverksamheten*
att riksdagen
(b) med avslag på regeringens förslag i motsvarande del samt med bifall till motion 1980/81:168 (s) yrkande 8 om tidpunkten för bolagsbildningen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härom anfört,

3. Finansiering av abonnentutrustningar (mom. 4)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Utskottet konstaterar" och på s. 14 slutar med "denna del." bort ha följande lydelse:

Den finansieringsform som televerket använder för abonnentutrustningar innebär att investeringarna omedelbart måste avskrivas med 100 %. Televerket måste därför till skillnad från sina konkurrenter ta ut höga engångsavgifter av abonnenterna. En säljare måste för att klara konkurrensen med de stora multinationella företagen på marknaden kunna erbjuda flexibla betalningsvillkor. Televerket har därför föreslagit att ett särskilt finansbolag, Telefinans AB, inrättas som ett helägt dotterbolag till televerket. Den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:168 stöder detta förslag.

Även utskottet anser att förslaget om Telefinans AB är ägnat att stärka televerkets konkurrensförmåga. Enligt utskottets mening ger detta förslag televerket en starkare ställning på marknaden än regeringens förslag om en rörlig kredit på 800 milj. kr. i riksgäldskontoret. Detta beror framför allt på att regeringsförslaget försvårar en långsiktig planering av televerkets investeringar eftersom denna kredit endast torde täcka behovet för de närmaste två åren. Om televerket framgångsrikt lyckas sälja sina produkter på den konkurrensutsatta marknaden kommer inte den föreslagna ramen att räcka till. I ett ansträngt statsfinansiellt läge kan därvid osäkerhet uppstå om statsmakterna kommer att bevilja en av televerket begärd ramvidgning.

Utskottet tillstyrker sålunda yrkandet i den socialdemokratiska partimotionen om att Telefinans AB skall inrättas som ett helägt dotterbolag till televerket och avstyrker samtidigt föredragandens förslag om en rörlig kredit. Enligt utskottets mening bör bolagsbildningen ske så snart som möjligt, dock senast den 1 juli 1981.

Vad utskottet nu anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.

Med hänvisning till det anförda synes syftet med yrkandet 2 i motion

1980/81:146 (fp) vara tillgodosett. Utskottet avstyrker motion 1980/81:169 (partimotion, vpk) i denna del.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *finansiering av abonnentutrustningar*
att riksdagen med avslag på regeringens förslag i motsvarande del och motion 1980/81:169 (vpk) yrkande 2 och med anledning av motion 1980/81:146 (fp) yrkande 2 samt med bifall till motion 1980/81:168 (s) yrkandena 4 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härom anfört,

4. Teleinvest, samordning av den industriella verksamheten samt utvecklingsfrågor, avsnitt 2.3.6 (mom. 6)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med "Utskottet tillstyrker" och på s. 17 slutar med "(partimotion, s) i denna del." bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker föredragandens förslag att inrätta Teleinvest AB som ett holdingbolag för televerkets dotter- och intressebolag. Därmed kan televerket få större flexibilitet samtidigt som möjligheterna till breddad produktion och ökat samarbete med andra företag ökar. Beträffande anställningsförhållandena för den personal som arbetar i dotterbolagen delar utskottet televerkets uppfattning att det vore till stor fördel om anställda inom televerkskoncernen smidigt kunde övergå mellan olika enheter oberoende av enheternas juridiska form. I likhet med vad som framförs i den socialdemokratiska partimotionen 1980/81:168 anser utskottet att med den av regeringen förordade uppläggningen äventyras fördelarna med televerkets ursprungliga förslag.

Som utskottet tidigare konstaterat befinner sig Teli och Tefab i ett utsatt läge genom den snabba övergången till elektronik. Det finns en uppenbar risk att sysselsättningen i verkstäderna kommer att minska eftersom sysselsättningsinnehållet i elektroniktillverkningen är mycket mindre än i produktionen av elektromekanisk utrustning.

I propositionen föreslås att televerkets industridivision, Teli, förs över i bolagsform. Detta strider helt mot televerkets ursprungliga förslag som utarbetats i samråd med de anställda. I detta förutsattes att Teli även i framtiden skulle utgöra en integrerad del av televerket.

I stället för att alla krafter inom Teli och Tefab samlas för att trygga sysselsättningen och klara de omställningsproblem som teknikbytet medför skapas nu enligt utskottets och en rad motionärers mening oro helt i onödan hos de anställda. Med tanke på det stora motstånd som regeringsförslaget har väckt, skulle ett genomförande medföra att mycken kraft inom televerket behöver ägnas åt själva bolagsbildningen. Denna kraft borde i stället

användas till att göra Teli/Tefab till ett modernt och konkurrenskraftigt elektronikföretag.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet regeringens förslag att föra över televerkets industridivision till bolagsform och tillstyrker i denna del de motioner som motsätter sig en sådan överföring liksom kravet i motion 1980/81:152 (s) att Tefab får fortsätta i sin nuvarande form och få möjlighet att göra de investeringar som är nödvändiga för att underlätta en övergång till elektronik.

Genom utskottets ställningstagande synes syftet med yrkandet i motion 1980/81:167 (c) om televerkets ansvar för bl. a. sysselsättningen och yrkandet i motion 1980/81:169 (partimotion, vpk) om televerkets organisation tillgodosett.

Beträffande forsknings- och utvecklingsarbetet vill utskottet anföra följande. En förutsättning för att verkstäderna skall vidmakthålla och förstärka sin konkurrensförmåga på sikt är kraftfulla forskningsinsatser. Detta kräver en nära samverkan mellan verkstäderna å ena sida och den tekniska avdelningen vid televerket och ELLEMTEL å den andra sidan. För att åstadkomma denna samverkan anser televerket att verkstäderna bör tillhöra televerket. Även detta skäl talar enligt utskottet för att Teli inte görs om till bolag. I likhet med vad som framförts i den socialdemokratiska partimotionen bör samarbetet mellan televerket och LM vidgas och fördjupas. Detta gäller inte minst inom exportområdet där bl. a. televerkets tekniska och administrativa kunnande kan utnyttjas.

Av ställningstagandet i det föregående följer att utskottet tillstyrker vad som sagts i motionerna 1980/81:153 (s), 1980/81:165 (s) och 1980/81:168 (partimotion, s) om teleindustrins utveckling och samarbetet mellan televerket och L M Ericsson.

Vad utskottet nu anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *verkstadsrörelsen*
att riksdagen med avslag på regeringens förslag i motsvarande del och motion 1980/81:146 (fp) yrkande 1 a och med anledning av motion 1980/81:167 (c) yrkande 2 och motion 1980/81:169 (vpk) yrkande 1 i denna del samt med bifall till motionerna 1980/81:151 (s) yrkande 2, 1980/81:152 (s), 1980/81:153 (s), 1980/81:156 (s), 1980/81:165 (s), 1980/81:166 (s) och 1980/81:168 (s) yrkandena 6 och 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härom anfört.